

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.10 (3274) ●

● ПЯТНІЦА, 9 САКАВІКА, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

У светлых промнях кахання
Шмат цёпрых душэўных успамінаў, цікавых гісторый у біяграфічнай кнізе Вікторыі Мурашкене, прысвечанай мужу Лявону Мурашку **Стар. 2**

Такое шчымлівае рэтра
Па старых фотаздымках на выставе ў Вялікасельскай сярэдняй школе на Дзяржыншчыне можна чытаць гісторый кахання **Стар. 3**

Калі ў сяброў агульная мова
У Мінску вядомыя дзеячы расійскай культуры абмеркавалі з беларускімі калегамі сумесныя планы на будучыню **Стар. 4**

КВЕТКІ ВЯСНЫ

Нам варта ісці побач...

Напярэдадні Міжнароднага дня жанчын знайшлася добрая навіна ў інтэрнэце. Навукоўцы аднаго з даследчых інстытутаў правялі эксперымент і даказалі, што мужчынскі інтэлект нічым не адрозніваецца ад жаночага. І таму лічыць толькі моцную палавіну гэткім “рухавіком прагрэсу” не варта.

Іна Ганчаровіч

Што ж, абнадзейваючы адказ на даўняе пытанне: роўныя мы ці не? Тыя, хто скептычна ставіцца да слабога полу, падлічылі: з агульнага ліку Нобелеўскіх лаўрэатаў жанчыны складаюць... крыху больш за пяць працэнтаў. І, маўляў, першымі вядомымі ў сусветнай гісторыі навукоўцамі былі таксама мужчыны. Але ж, навукай даказана: аніякай прынцыповай розніцы паміж мужчынскім і жаночым розумам не існуе!

Паводле статыстыкі, у Беларусі сярод працоўных пераважаюць мужчыны, а вось сярод служачых — жанчыны. Адпаведна жанчын, якія маюць вышэйшую адукацыю, у краіне амаль удвая больш, чым мужчын. І на палітычнае поле жанчынам адкрыта дарога. Калі ў Нацыянальным сходзе жанчын-дэпутатаў у канцы мінулага стагоддзя было 4,5

працэнта, то цяпер — больш за 30. А ў мясцовых Саветах іх амаль палова. Паглядзім на навуку, якую часам называюць рухаючай сілай тэхнічнага прагрэсу. Па дадзеных статыстыкі, жанчын-даследчыц у нас каля 43 працэнтаў, а ў Нацыянальнай акадэміі навук — 47. Увогуле па паказчыках так званага гендэрнага балансу Беларусь — лідар сярод краін постсавецкай прасторы.

Між тым жаночая дарога ў навуку ніколі не была ўсеяна ружамі. Згадаем хаця б Соф’ю Кавалеўскую, двойчы лаўрэата Нобелеўскай прэміі, чые дзіцячыя гады прайшлі ў вёсцы Палібіна Невельскага павета колішняй Віцебскай губерні. Ёй нават прыйшлося заключыць фіктыўны шлюб, каб мець магчымасць атрымаць адукацыю, а потым і “пазмагачца” за месца прафесара. І ўраджэнку Чавусаў Варвару Кашавараву, першую ў Расіі жан-

Калектывам лабараторыі генетыкі чалавека кіруе доктар біялагічных навук, прафесар Ірма Масэ (справа)

чыну-доктара медыцыны, кажучь, не дапускалі да навуковай і выкладчыцкай працы. І Ганну Місуна, першую ў Беларусі жанчыну-геолага, не раз затрымлівалі “для высвятлення асобы” пад час самастойных палявых геалагічных даследаванняў...

Сёння, аднак, жанчынам-навукоўцамі не трэба ісці на хітрыкі, каб атрымаць адукацыю ці пасаду. Сёння ў НАН Беларусі амаль тры тысячы жанчын-даследчыц, з іх каля 700 — дактары і кандыдаты навук, 7 членаў-карэспандэнтаў, а біёлаг Любоў Хатылёва ўжо і акадэмік. Так, пакуль толькі адна жанчына — сярод кіраўнікоў навуковых інстытутаў. Гэта 34-гадовая Люд-

міла Дубоўская. Яна — кандыдат біялагічных навук, дырэктар Інстытута біяфізікі і клетачнай інжынерыі. Дарэчы, гэта адзіны акадэмічны інстытут, у якім усе кіраўнічыя пасады занялі жанчыны: дырэктар, два намеснікі дырэктара, вучоны сакратар.

Цікава разважае паводле гэтага факту Кацярына Іванаўна Слабажаніна — вядомы вучоны ў галіне мембраннай і медыцынскай біяфізікі, член-карэспандэнт НАН Беларусі, доктар навук, лаўрэат Дзяржпрэміі Беларусі. Яна раней займала пасаду намесніка дырэктара па навуковай працы ў гэтым інстытуце. “Тады ў нашым інстытуце пераважалі мужчыны, іх было каля 70 пра-

цэнтаў, — згадвае яна. — Але мужчыны часам вымушаны ісці ў тую сферу, дзе можна больш зарабіць. Жанчыны ж — вялікія кансерватары, ужо калі ўлюбляюцца ў сваю працу, то нясуць гэты крыж усё жыццё. Асабліва гэта тычыцца навукі. Займацца ёю і не любіць яе — немагчыма. А гендэрны дысбаланс у нашай установе, лічу, часовы. Як паказвае мой досвед ды і іншых жанчын-даследчыц, нам добра ісці ў навуцы побач. Заўсёды запатрабаваны сплаў мужчынскіх і жаночых навуковых ідэй. Я — прыхільніца ўстойлівай раўнавагі сістэм. Мужчыны, на мой погляд, вельмі ўпрыгожваюць нашу жыццё, і навуку таксама”.

ЖАНОЧЫ ХАРАКТАР

Клапатлівая гаспадыня і яе госці

Пра такіх кажучь: прыкіпела. І сапраўды, родам Валянціна Лузіна з Дзятлаўскага раёна, руская па нацыянальнасці, і ў сям’і яе толькі па-руску размаўлялі, аднак большага патрыёта Ашмяншчыны цяпер толькі пашукаць.

Іван Ждановіч

Калі яе бацьку-падпалкоўніка перавялі служыць у Ашмяны, Валянціна была пяцікласніцай. Заняткі па беларускай мове, як дачка ваеннага, маглі і не наведаць, але, як сама гаворыць, з павагі да людзей, да Беларусі яе вывучала. І палюбіла. І мова беларуская, і добрыя людзі Ашмяншчыны, як і зямля гэтая, сталі для яе блізкімі і роднымі. Вучыцца і вучыць, а яшчэ ствараць, жартуе, яе прызванне. Закончыла педуніверсітэт у Гродне, выкладала ў Ашмянах рускую мову і літаратуру, потым далей вучылася, і працу-

ючы ўжо на розных кіруючых пасадах у рэгіёне, атрымала яшчэ два дыплумы. Урэшце з намесніка старшыні Ашмянскага райвыканкама Валянціну Міхайлаўну і абралі ў Нацыянальны сход. Яна — член Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па міжнародных справах і сувязях з СНД.

А цяпер вучыцца? Усміхаецца: “А як жа! Два гады ўпарта і з задавальненнем займалася

на факультэце замежных моў для кіруючых работнікаў у Лінгвістычным універсітэце. І нават на экзамене атрымала ацэнку “выдатна”. Тэма прэзентацыі ў мяне была “Турызм у Беларусі”. Усё па-англійску гаварыла. А заняткі ў нас былі вельмі сур’ёзныя, мы нават займаліся апошні год па

падручніках Оксфардскага ўніверсітэта”.

Аказваецца, з дэпутатаў не толькі мая суб’ядніца актыўна асвойвала замежную мову. Шэраг парламентарыяў, у ліку якіх і старшыня Камісіі па заканадаўстве і судова-прававых пытаннях Мікалай Самасейка, палічылі гэта неабходным, патрабаваннем часу. Разам з Лузінай дыплом атрымала і яе калега, педыятар Іна Антонава. А ў іншай групе займалася яшчэ з дзясятка народных выбраннікаў. Што ж, добры прыклад і для тых, хто абіраў гэтых вядомых у краіне людзей у парламент.

Цікава, ці была ў Лузінай

магчымасць скарыстацца англійскай мовай у прафесійнай, дэпутацкай дзейнасці? Так, адказвае, пад час апошніх Прэзідэнцкіх выбараў, напрыклад, яна ўжо нядрэнна размаўляла ў яе родных Ашмянах з назіральнікамі ад АБСЕ. Прычым змагла іх зацікавіць і гісторыяй Ашмяншчыны, якую сама цудоўна ведае. А заадно і паказала, як лёгка ўмее пераходзіць з мовы рускай — а там жа быў і расійскі спецыяліст — на беларускую, калі трэба пагаварыць з мясцовай інтэлігенцыяй, ці на англійскую. Вось табе і глыбінка, пэўна, дзівіліся замежныя госці... → **Стар. 2**

СУАЙЧЫННІКІ

У светлых промнях кахання

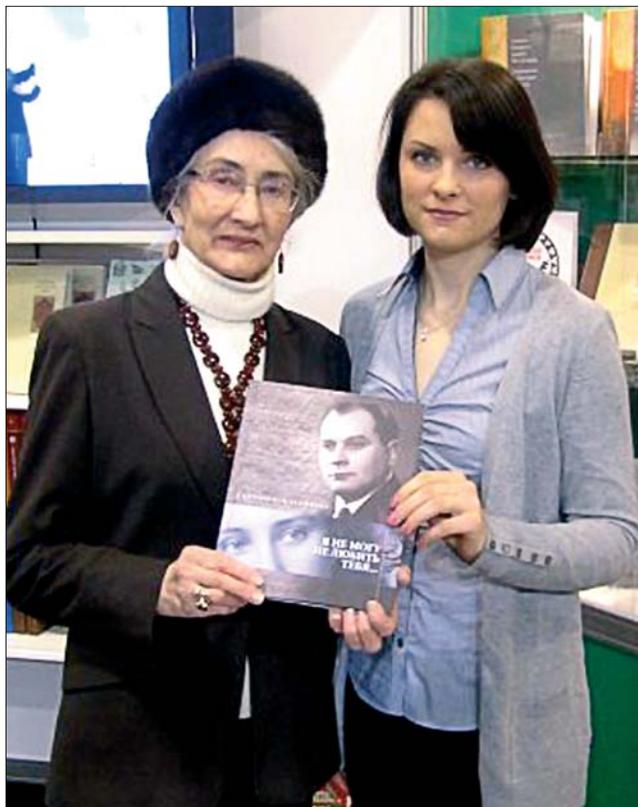
Шмат фатаграфій з сямейнага альбома, цёплых душэўных успамінаў, цікавых гісторый у біяграфічнай кнізе Вікторыі Мурашкене, прысвечанай мужу Лявону Мурашку — вядомаму опернаму спеваку і першаму кіраўніку Згуртавання беларускіх грамадскіх аб'яднанняў Літвы

Кацярына Мядзведская

Памятаю, з якой радасцю сустракаў нас Лявон Адамавіч на Свяце беларускай песні ў Вільнюсе. Тады, у 2006 годзе, у дзясяты раз фестываль збіраў беларусаў з усёй Літвы. Удзельнікі прыязджалі і з-за мяжы, а галоўнае — з любімай яго Беларусі. Для артыстаў у Лявона Адамавіча заўжды знаходзіліся патрэбныя словы, каб падтрымаць, падбадзёрыць перад выступленнем. А для гасцей — невялічкія сюрпрызы. І сёння на кніжнай паліцы ў мяне стаіць сімвалічны напамін пра гэтага незвычайнага чалавека — прыгожае бурштынавае дрэва. “На шчасце”, — казаў Лявон Адамавіч.

Пад час нашых сустрэч з Лявонам Мурашкам у розныя гады заўсёды побач з ім была жонка Вікторыя. Уражвалі яе спакой і ўпэўненасць, а таксама пашана і клопат, якімі яна акружала мужа: бы імкнулася абараніць яго ад хваляванняў і трывог. Здавалася, яны разумеюць аднаго не толькі з паўслова, але і з паўпозірка...

Відаць, такім і павінна быць каханне — спакойным, амаль непрыкметным, аднак глыбокім і моцным. Тры гады таму Лявон Мурашкі не стала. Вікторыя ж па-ранейшаму наведвае

В. Мурашкене (злева) пад час прэзентацыі кнігі пра мужа

галоўны праваслаўны храм Літвы ў Свята-Духавым манастыры, дзе яе муж шмат год быў рэгентам хору. Сустракаецца з вядомымі літоўскімі спевакамі, вучнямі Лявона Адамавіча, сябрамі-беларусамі. Нядаўна ж, пад час кніжнай выставы ў Вільнюсе, прайшла прэзентацыя кнігі Вікторыі Мурашкене “Не магу цябе не кахаць”, прысвечанай Лявону Мурашку. Вельмі проста, цёпла, па-свойску расказвае аўтар пра пацуці і сямейныя клопаты,

працу мужа і яго поспехі, а таксама пра галоўную справу жыцця — яднанне літоўскіх беларусаў, захаванне беларускасці ў гэтай краіне. Вядома ж, менавіта намаганнямі Лявона Мурашкі было ўтворана Згуртаванне беларускіх грамадскіх аб'яднанняў Літвы, у якое ўваходзілі 17 суполак з усёй краіны. З 1997 года ён жа быў нязменным кіраўніком гэтай арганізацыі.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Дражын пад

час прэзентацыі кнігі гаварыў, што Лявон Мурашка застаецца ў памяці беларусаў Літвы як чалавек, які зрабіў вялікі ўклад у справу іх згуртавання, і ўсім сэрцам перажываў за тое, каб захоўваліся нацыянальныя гістарычныя каштоўнасці, культурная спадчына.

Лявон Адамавіч заўсёды размаўляў па-беларуску, вельмі хацеў, каб родная мова шырэй ужывалася ў Літве. Заўсёды нераўнадушна ставіўся да жыцця Віленскай гімназіі імя Францыска Скарыны. Яго намаганнямі там быў створаны Беларускі літаратурна-мастацкі музей. Гэта дзякуючы Лявону Мурашку ў Літве сталі штогод праводзіцца фестывалі беларускай песні. І цяпер ладзяцца мерапрыемствы па ўшанаванні памяці вядомых суайчыннікаў, святы беларускага гістарычнага і народнага календароў.

Між іншым, Лявон Мурашка — уладжэнец вёскі Сіняўка Клецкага раёна Міншчыны. У свой час быў салістам Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета Літвы, шмат гастрываў па ўсім рэспубліках былога Савецкага Саюза. Наш суайчыннік выступаў у многіх краінах свету. Аднак заўсёды захоўваў духоўную сувязь з Радзімай.

Геолагі вывучаюць асяроддзе

Беларускія спецыялісты будуць даследаваць, як уплываюць на здароўе чалавека прыродныя геалагічныя аб'екты

Ініцыятарам развіцця медыцынскай геалогіі выступіла Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Беларусі. Да гэтай справы мяркуецца падключыць і спецыялістаў міністэрстваў аховы здароўя, адукацыі, Нацыянальнай акадэміі навук. У хуткім часе магчыма развіцця медыцынскай геалогіі ў краіне будуць абмяркоўвацца на спецыяльнай міжведамаснай нарадзе.

Як патлумачыла супрацоўніца Мінпрыроды Алена Пенязь, варта глыбей вывучаць, як уздзеянне на здароўе чалавека і жывёл прыродныя геалагічныя аб'екты і працэсы. А спецыялісты ў галіне медгеалогіі могуць адсочваць “геаграфічныя заканамернасці” распаўсюджвання хвароб, іх сувязь з геалагічнымі

асаблівасцямі пэўных тэрыторый.

Цяпер даследаванні зон геалагічных разломаў, фарміраванне ў некаторых месцах геахімічных анамалій і тое, як яны ўплываюць на здароўе чалавека, выконваюць спецыялісты Беларускага навукова-даследчага геолога-разведвальнага інстытута Мінпрыроды сумесна з калегамі з акадэмічнага Інстытута прыродакарыстання.

Увогуле ж медыцынская геалогія, а таксама геахімія пачалі развівацца ў краіне ў 80-х гадах мінулага стагоддзя. Рабіліся спробы высветліць залежнасць, якая існуе паміж узнікненнем анказахворванняў і пэўнымі натуральнымі і тэхнагеннымі фактарамі. Гэтую працу выконваў калектыў супрацоўнікаў Інстытута геахіміі і геафізікі Акадэміі навук сумесна з Беларускім навукова-даследчым інстытутам анкалогіі і медыцынскай радыялогіі Міністэрства аховы здароўя Беларусі.

ЖАНОЧЫ ХАРАКТАР

Клапатлівая гаспадыня і яе госці

Цяпер у Ашмянах ды іх ваколіцах ёсць што глядзець, як і паказаць гасцям, цэлым дэлегацыям з замежжа, якія час ад часу прывозіць у свой рэгіён Валянціна Лузіна. Былі высокія госці з Украіны, прыязджалі камісіі ЕўрАзЭС, гасцявалі таксама парламентарыі з Даніі, Латвіі, часта наведваюцца партнёры па транспажна-супрацоўніцтве, дзеячы культуры з Літвы, Польшчы, Расіі... І ёй, нібы клапатлівай гаспадыні, заўсёды так радасна адчуваць: многае з таго, што там зроблена ў апошнія гады, — гэта плён працы і яе рук. У Барунах з'явіўся памятны знак экіпажу рускіх авіятараў самалёта “Ілья Мурамец”, збітага пад час Першай сусветнай вайны.

Для Валянціны Лузінай Ашмяншчына — край дарогі

А ў вёсцы Грынцы, непадалёк ад былой сядзібы вялікага маршалака Вялі-

кага Княства Літоўскага, знакамитага знаўца коней Крыштафа Монвіда Дара-

гастайскага развіваецца конна-спартыўны цэнтр “Гіпіка”. А ў старажытным мястэчку Гальшаны, дзе ў замку і нарадзілася родапачынальніца еўрапейскай каралеўскай дынастыі Ягелонаў князёўна Соф'я Гальшанская, устаноўлены прыгожы помнік у гонар гэтай жанчыны — намаганнямі Валянціны Лузінай, мясцовых улад, творчых людзей, энтузіястаў. Цяпер у мястэчку праводзяцца штогадовыя Міжнародныя навуковыя “Гальшанскія чытанні”, ладзіцца і “Гальшанскі фест”, на які збіраюцца рыцары з розных краін, вядуцца вельмі выніковыя раскопкі на гарадзішчы. А па дзяржпраграме “Замкі Беларусі” выдаткавана звыш 600 мільёнаў рублёў

на работы ў замку Сапегі. “Пацяплее — і пачнем! — радуецца Валянціна Міхайлаўна. — Ёсць яшчэ цікавы праект па стварэнні на базе Гальшанскай бібліятэкі Віртуальнага музея Дугі Струвэ — як вядома, гэта аб'ект са Спіса сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, і адзін з пунктаў геадэзічнай дугі, якая “яднае” дзесяць краін, знаходзіцца ў Цюпішках, на тэрыторыі Ашмяншчыны. Мяркуем разам з амерыканскімі спонсарамі, у якіх родавыя карані з Ашмян, аднавіць будынак былой рэстарана. Магчыма, і вежу замка Сапегі, якая найлепш захавалася, хутка пачнем “вяртаць да жыцця”. Задумаў вельмі шмат, толькі б даваў Бог сіл і здароўя на ўсе справы”.

Прапанова знайшла водгук

Актывісты Беларускай канфедэрацыі творчых саюзаў прапанавалі правесці ў канцы года Форум творчай інтэлігенцыі

Як вядома, Беларускай канфедэрацыя творчых саюзаў створана 20 гадоў таму, цяпер у яе ўваходзяць 13 грамадскіх аб'яднанняў. На нядаўняй справаздачна-выбарнай канферэнцыі старшынёй суполкі абраны Барыс Святлоў, рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтва.

Як і раней, асноўнай мэтай дзейнасці канфедэрацыі застаецца абарона творчых, сацыяльна-эканамічных інтарэсаў і аўтарскіх правоў дзеячаў нацыянальнай культуры і мастацтва.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Такое шчымлівае рэтра

Па старых фотаздымках, якія дэманструюцца на выставе ў Вялікасельскай сярэдняй школе на Дзяржыншчыне, можна чытаць гісторыі кахання

Лявон Целеш

Неяк у дзвюх ініцыятыўных жанчын — дырэктара дзяржынскага Дома народнай творчасці Наталлі Ермаловіч і загадчыцы гісторыка-краязнаўчага музея Вялікасельскай сярэдняй школы Тамары Заблоцкай — узнікла ідэя: стварыць у школе выставу рэтра-фотаздымкаў жыхароў вёскі Вялікае Сяло. На прапанову адгукнуліся настаўнікі, школьнікі, іх бацькі. І сапраўды, часам так прыемна вярнуцца ў мінулае! А фатаграфіі могуць шмат распавесці пра даўнія падзеі, дарагіх людзей, жывых і тых, каго ўжо няма з намі. Старыя фотаальбомы, захавальнікі памяці, ёсць у кожнай сям’і. І ў Вялікім Сяле назбіралі шмат матэрыялаў, адабралі для экспазіцыі амаль 100 фотаздымкаў. Падарожжа ў даўніну — пачынаючы з 1913 года і да пачатку 80-х мінулага стагоддзя. Многія са здымкаў рэдкія, нават унікальныя, а фотавыстава называецца “І людзі зведаюць аб прадзедах сваіх”.

Мы бачым жыхароў Вялікага Сяла і іншых мясцін Дзяржыншчыны ў даваенную і пасляваенную пару — за працай, у часы адпачынку і святаў. Ёсць і групавыя фотаздымкі выпускных класаў розных школ, даваенныя фотаздымкі байцоў Чырвонай арміі. Наталля Ермаловіч, напрыклад, прадставіла фота сваіх дзядулі і бабулі, пра цікавы лёс якіх, жыццё ў Пецярбургу газета ўжо пісала. На адным са здымкаў прыцягвае ўвагу прыгожая дзяўчына ў адзенні, якое

Для школьнікаў з Вялікага Сяла старыя фотаздымкі — гэта жывая гісторыя

было ў модзе ў 30-я гады мінулага стагоддзя, а побач — фотаздымак воіна ў танкісцкім шлеме. Я даведаўся пра шчымлівую гісторыю іх нядоўгага кахання. Мальвіна Касіловіч нарадзілася ў Вялікім Сяле ў 1918 годзе ў сялянскай сям’і. Бацька быў конюхам, маці паляводам. Энергічная Мальвіна паспявала і бацькам дапамагаць па гаспадарцы, і наведваць танцы, якія ладзіліся ў хаце-чытальні. Там і пазнаёмілася з Міхаілам Раманоўскім. Сяброўства перарасло ў моцнае каханне. Потым Міхаіла прызвалі ў Чырвоную Армію, ён служыў у танкавых войсках. Закаханыя перапісваліся, марылі сус-

трэцца. Міхаіл выслаў дзяўчыне гэты здымак. Мальвіна сфатаграфавалася ў Дзяржынску і выслала яму сваё фота. Калі пачалася вайна, Міхаіла накіравалі на фронт. Толькі ў канцы вайны дзяўчына даведалася, што яе нарочны, лейтэнант Міхаіл Раманоўскі, загінуў у лютым 43-га на фронце. Яна так і не выйшла замуж, жыла з сям’ёй сястры. Яе дзяцей, унукаў і праўнукаў Мальвіна Іосіфаўна лічыць сваімі, любіць іх. Цяпер яна жыве ў Вялікім Сяле, ёй 94 гады. Фотаздымак свайго каханага яна і сёння зберагае як вялікую каштоўнасць.

Лёс былых жыхароў Вя-

лікага Сяла Андрэя Іванавіча Манько і яго жонкі Веры Сцяпанаўны склаўся больш удала. Пазнаёміліся яны пад час вучобы ў Мар’інагорскім сельгастэхнікуме, каханне пранеслі праз усё жыццё. Яшчэ да вайны Андрэй Манько закончыў на выдатна Таганрогскую авіяшколу, атрымаў спецыяльнасць тэхніка-механіка па абслугоўванні самалётаў, а ў 41-м быў прызваны ў полк бамбардзіровачнай авіяцыі. Яго ваяванні шляхі праляглі праз Усходнюю Прусію, Польшчу, Германію. І на сценах павержанага рэйхстага ёсць подпіс Андрэя Манько. Вера Сцяпанаўна на пачатку вай-

Танкіст Міхаіл Раманоўскі

ны дабралася дамоў, на Уздзеншчыну, у родную вёску Яршы, дзе стала сувязной партызанскага атрада. Адноўчы яна папала ў рукі ворагаў, але дзякуючы нейкаму, як яна казала, цуду ёй удалося ўцячы. Так яны і змагаліся з ворагам: Андрэй на фронце, а Вера — у тыле ворага. Вайна не стала перашкодай іх каханню, яны перапісваліся, марылі аб сустрэчы. Гэта, пэўна ж, і пра іх пісаў у сваім шчымлівым вершы Канстанцін Сіманаў: “Жди меня, и я вернусь. \ Только очень жди...” Андрэй Іванавіч і Вера Сцяпанаўна дачакаліся Перамогі, разам пражылі ў згодзе і каханні доўгае жыццё. Збераглі яны і свае пісьмы ваеннага часу адзін да аднаго. Вера Сцяпанаўна ўжо адышла ў іншы свет, а Андрэй Манько, кавалер многіх ордэнаў і медалёў, жыве разам з дачкой у адным з гарадоў Беларусі.

Старыя фотаздымкі нагадваюць, як умелі нашы бацькі, дзяды і бабулі берагчы каханне і насуперак цяжкасцям і зменлівасцям лёсу былі адданымі і вернымі адзін аднаму. Пэўна ж, такія прыклады вельмі карысныя для моладзі. Мне давалося назіраць, як да фотаздымкаў падыходзілі вучні школы, разглядалі іх і вельмі радаваліся, пазнаючы сваіх родзічаў.

ПОКЛІЧ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

Часта сніцца бацькоўскі дом...

Ганна Паўлішына з Астаны (у дзявоцтве Дубай), урадженка вёскі Задворанцы Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці, ад’язджаючы ў Казахстан у 1962 годзе, не думала, што вернецца ў родныя мясціны толькі праз пяцьдзясят год... Нядаўна ў рэдакцыю прыйшоў ліст ад яе, у якім жанчына апісвае сваё падарожжа, дзеліцца ўражаннямі, крывадуе на сябе за тое, што не прыязджала раней на Радзіму. Яшчэ Ганна Уладзіміраўна звяртаецца да ўсіх беларусаў замежжа, каб не забываліся пра бацькоўскі дом, нягледзячы на ўсялякія жыццёвыя абставіны.

“Добры дзень, шаноўная рэдакцыя “Голасу Радзімы”! Хочацца падзяліцца з вамі і чытачамі газеты ўражаннямі ад нядаўняй паездкі ў Беларусь, у родную вёску Задворанцы Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці, дзе я нарадзілася і не была цэлых пяцьдзясят год.

У маладосці з’ездзіць на Радзіму ўсё некалі было: сям’я, праца, бясконцыя хатнія клопаты... Канешне, гэта не апраўданне, аднак зноў пабачыць родныя мясціны давалося толькі ў 75-гадовым узросце. Ведаў бы хто, як часта па на-

Г. Паўлішына ў родных Задворанцах

Цяперашні Ваўкавыск — прыгожы і ўтульны горад

чах я бачыла старую бацькоўскую хату і сяцёр... У снах сустракалася і з аднакласнікамі, з якімі разам вучылася ў Ясяновіцкай школе-сямігодцы. І я ж ўсяго гэтага мне не хапала на чужыне!

Пасля заканчэння школы ў 1953 годзе я паступіла ў Мураванскае вучылішча, працавала ў Ваўкавыскай МТС камбайнёрам. У той час многія маладыя людзі, поўныя аптымізму і мараў, ехалі на будаўніцтва новых гарадоў у Сібір, пракладваць БАМ, узнімаць цаліну ў Казахстане... Я ж паехала ў гэтую далёкую і вельмі, як мне

здавалася, рамантычную краіну будаваць чыгунку ў 1962 годзе. Хто б тады сказаў, што застануся там назаўсёды, не паверыла б.

І вось праз пяцьдзясят год нарэшце купіла білет на самалёт у Беларусь. Некалькі гадзін палёту, і я ў дарагім сэрцу Мінску! Там мяне сустрэла сястра Зінаіда. Мы шмат гулялі па горадзе. Уразілі чыстыя вуліцы, шырокія праспекты, вялізныя шматпавярховыя будынкі. Я ж памятаю вайну, як бамбілі Беларусь фашысты, гарады амаль усе былі разбураныя... А цяпер душа радуецца за родную краіну, за

людзей: такую прыгажосць узывлі. Дзякуй вялікі за гэта і нізкі паклон усяму беларускаму народу!

Не пазнала я і Ваўкавыск, у якім пражыла ў гэты прыезд тры тыдні. Такая прыгажосць і чысціня паўсюль. Гэты горад — бы з малюнка: невялікія домікі, паркі, скверы... Ёсць тут і бальніцы, і школы — і ўсё сучаснае, дагледжанае.

Пасля сястра разам з мужам Канстанцінам адвезлі мяне ў родныя Задворанцы. Я плакала, калі дакраналася да кожнага бервяна старой хаты, у якой прайшло маё дзяцінства, дзе жылі бацькі... Яна

ж яшчэ стаіць! Я і не думала, што ўбачу калі-небудзь родны дом. Жыве цяпер там адна пажылая жанчына. Яна выслухала і зразумела маю гісторыю. Сустрэлася ў вёсцы і з некаторымі аднакласнікамі, доўга ўзгадвалі школу, настаўнікаў, гаварылі пра жыццё — тыя нягоды і радасці, што ў ім былі.

Перад ад’ездам хадзіла ў вясковую царкву, дзе мяне хрысцілі. Мясцовы бацюшка мяне блаславіў, сказаў, што добра зрабіла, праведашы родныя мясціны. Пабывала я і ў Жыровіцкім манастыры, і ў царкве Пятра і Паўла ў Мінску. Усюды прасіла прабачэння ў Бога за мае грахі, малілася за дзяцей.

Сёння, калі вярнулася дадому, яшчэ больш сумую па Радзіме. Аднак разумею, што ў мае гады вельмі цяжка пераязджаць. Таму бацькоўскі дом застаецца толькі ў снах...

Р. С. Хочацца падзякаваць сям’і Абухоўскіх — сястры Зінаідзе, яе мужу Канстанціну і дачцэ Наталлі — за клопат і ўвагу, якімі яны мяне акружылі пад час падарожжаў па Беларусі”.

Ганна Паўлішына, г. Астана, Казахстан

За круглым сталом у Мінскай ратушы беларусы і расіяне добра разумелі адзін аднаго

Калі ў сяброў агульная мова

У Мінск прыежджалі вядомыя дзеячы расійскай культуры, каб абмеркаваць з беларускімі калегамі сумесныя планы на будучыню

Віктар Корбут

За круглым сталом ў Мінскай ратушы на тэму “Беларусь і Расія: узаемаўзабагацэнне культур” сабраліся спецыяльны прадстаўнік прэзідэнта Расіі па міжнародным культурным супрацоўніцтве Міхаіл Швыдкой, намеснік старшыні Рэспубліканскага грамадскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў Беларусі Анатоль Бутэвіч, народная артыстка СССР Людміла Чурсіна, галоўны дырыжор Нацыянальнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі Аляксандр Анісімаў, мастацкі

кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай Пінігін, журналісты вядучых СМІ дзвюх краін.

Рэй у размове вялі спадачы Швыдкой і Бутэвіч. Спадар Швыдкой прывёў прыклад супрацоўніцтва Расіі з Украінай. Гісторыкі дзвюх краін па-рознаму бачаць мінулае. Але яны здолелі аб’яднацца і выдаць па-ўкраінску том гісторыі Расіі і па-руску — нарыс украінскай мінуўшчыны. Міхаіл Яфімавіч заклікаў беларусаў да рэалізацыі гэткага ж кшталту адукацыйных праектаў: “Тое, што тут існуе двухмоўе, трэба разумець не як загану нацыі,

а як яе дасягненне. Аднак свабоднае развіццё рускай мовы не павінна ўціскаць беларускую. На жаль, ёсць людзі, якія лічаць, што руская — адзіная магчымая мова міжнацыянальных зносін. Асабіста я мяркую інакш. І разумею, што развіццё беларускай ідэнтычнасці немагчыма без беларускай мовы. Трэба рэгулярна перакладаць класіку на нацыянальную мову. Пераклады Шэкспіра на рускую ўзбагацілі нашу мову, падштурхнулі да выяўлення ў ёй новых сродкаў выказвання думак. Таму важна перакладаць, напрыклад, Талстога на беларускую”.

Вось толькі, на жаль, невядо-

ма, хто гэтым будзе займацца. У Маскоўскім лінгвістычным універсітэце адкрылі аддзяленне з мовамі новых дзяржаў. Але там рыхтуюць спецыялістаў у галіне дзелавой мовы для пасольстваў. А перакладчыкаў мастацкай літаратуры — дэфіцыт.

Анатоль Бутэвіч мяркуюе, што з’яўленне такіх спецыялістаў трэба адпаведным чынам стымуляваць. На парадку дня была пастаўлена і прапанова Міхаіла Швыдкого арганізаваць выезд беларускіх пісьменнікаў у Расію.

Што ж, гэтая ініцыятыва магла б лёгка рэалізавацца. У Маскве, як вядома, дзейнічае вялікая

беларуская дыяспара. І яе лідар Валерый Казакоў — таксама пісьменнік. Амаль дзвесце год таму ў Маскве шчыра прымалі выхадца з Беларусі Адама Міцкевіча. Гэта спрыяла папулярнасці яго імя і творчасці. Цяпер візіты нашых творцаў у суседнюю сталіцу могуць стаць чарговым “прырывам” нацыянальнага пісьменства не толькі ў расійскую культурную прастору. Бо, як засведчыў Анатоль Бутэвіч, рускія пераклады твораў беларускіх пісьменнікаў яшчэ ў савецкі час папулярнавалі нашу літаратуру ў свеце. І гэты досвед варта працягнуць у будучыню.

ПРА ШТО СЛОВА ГАВОРЫЦЬ

Мы плануем, птушкі планіруюць

Хто плануе, а хто (або што) планіруе, што фармуе, а што фарміруе? Каго будзем ратаваць, а каго раціраваць? Вось колькі пытанняў выклікае адзін толькі суфікс -ір-, яго ўжыванне або неўжыванне.

БЕЛТА

Вельмі часта нам падаецца, што суфікс -ір- у дзеясловах лішні. І сапраўды, у многіх выпадках можна абысціся без яго, і ў слоўніках пазначаны два варыянты: адзін з суфіксам, а другі без. Так, правільна **акампанаваць і акампаніраваць, інвеставаць і інвесціраваць**. Смела выбірайце, што больш падабаецца, бо сэнс са стратай суфікса не мяняецца.

Аднак вернемся да дзеясловаў, з якіх пачыналі: **ратаваць — раціраваць, планаваць — планіраваць, фармаваць — фарміраваць**. У гэтых выпадках з выпадзеннем суфікса дзеяслоў ператвараецца ў іншы. Так, **раціраваць** — гэта пастаянна на працягу пэўнага часу ставіць у эфір песню або відэакліп (зыходнае слова — ратацыя), а **ратаваць** — дапамагаць у цяжкай сітуацыі. Зразумела, што дзеясловы адносяцца да зусім розных сфер дзейнасці. Тое ж з **планаваць і планіраваць**. **Планаваць** — значыць, рабіць расклад працы або

адпачынку. А **планіраваць** — гэта плаўна зніжацца. Што да **фарміраваць і фармаваць**, то гэтыя дзеясловы больш блізкія па сэнсе паміж сабой, чым іншыя згаданыя. Агульнае значэнне “надаваць форму, аб’ядноўваць” (ці то прамое, ці пераноснае) іх злучае. Але адрозненні таксама значныя. Так, **фарміраваць** — значыць, арганізоўваць, ствараць (напрыклад, урад, таварны састаў). А **фармаваць** — гэта надаваць нечаму пэўную форму. Можна, напрыклад, фармаваць цэглу, хлеб.

Такім чынам, адкажам на пытанні, пастаўленыя ў пачатку. **Ратаваць** будзем **сябра** з бяды, а **раціраваць** — **песню** на радыё. **Плануе кіраўнік**, а **планіруе самалёт** або **птушка**. **Фармуе** свае вырабы **ганчар**, а **фарміруе** (напрыклад, светапогляд) — **грамадства**.

Мова — з’ява складаная. Будзьце ўважлівыя да слова!

Падрыхтавала **Вераніка Бандаровіч**

Наблізіцца да спадчыны

Алена Стасюкевіч

Гродна стане сталіцай першага нацыянальнага фестывалю музеяў

Разам з фіналам фестывалю нацыянальных культур, які праходзіць у Гродне кожныя два гады, знакавай для рэгіёну падзей можа стаць правядзенне тут нацыянальнага музейнага форуму. Ужо вырашана, што першы такі фест пройдзе менавіта ў Гродне — горадзе, які неафіцыйна мае статус горада-музея, паведаміў на калегіі ўпраўлення

культуры Гродзенскага аблвыканкама міністр культуры Павел Латушка.

Цікава, што падобныя праекты рэалізуюцца ў шматлікіх краінах Еўропы, у Расіі. У Маскве і Санкт-Пецярбургу, напрыклад, у праектах пад назвай “Інтэрмузей” паспяхова ўдзельнічалі і вядучыя беларускія музеі.

Правядзенне такога фестывалю ў Беларусі дасць магчымасць прадэманстраваць стан музейнай справы краіны, прааналізаваць кірункі развіцця працы музеяў. На думку

Паўла Латушкі, у гэтай сферы ў Беларусі яшчэ шмат нявыкарыстаных магчымасцяў. “Трэба ладзіць у музеях больш інтэрактыўных мерапрыемстваў, праводзіць разнастайныя культурныя акцыі, каб людзям рознага ўзросту было цікава знаёміцца з гісторыка-культурнай спадчынай”, — упэўнены міністр.

Дарэчы, першы нацыянальны музейны форум пройдзе ў Гродне ў кастрычніку. На яго ўжо запрошаны госці з дзесяці краін свету, у тым ліку Расіі, Польшчы, Славакіі, Аўстрыі, Германіі.

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

Сакавік дрэвам сок пускае

Рэгіна Гамзовіч

З пачаткам вясны як вяскоўцы, так і дачнікі высяваюць насенне памідораў — каб падрасцала расада. Але вечары яшчэ доўгія, і таму жанчыны па вясковых хатах працягваюць ткаць, вышываць.

У заходніх рэгіёнах Беларусі лічаць, што на Казімера, 4 сакавіка, зіма памірае. У праваслаўных 4 сакавіка, у нядзелю першага тыдня пасля Масленіцы — Збор: кажуць, селяніны ў гэты час збіраецца ў поле,

а птушкі — да вяртання з выраю ў родны край.

9 сакавіка па народным календары — Абертас або Паўраценне: на Палессі заўважаюць, што птушкі пачынаюць вяртацца з выраю. А яшчэ, кажуць, у гэты дзень паварочваецца ў бярозе і мядзведзь з аднаго боку на другі — гэтым таксама тлумачылі назву дня.

10 сакавіка ў каталікоў Сорок мучанікаў або Прыска, свята сустрачаюць птушак.

На прысвятак Рыгора 12 сакавіка ёсць прыказка: “На святога Рыгора ідуць рэкі ў мора”.

БЕЛТА

У чаканні вясны

14 сакавіка — Аўдоцця Вясноўка, дзень яшчэ называюць Яўдоха, Аўдоння, Аўдуська, Яўдохі, Галдакей, Аўдакей, Аўдокій — шэраг варыянтаў у розных рэгіёнах. Шмат дзе гэты дзень лічаць першым днём вясны. На поўдні Беларусі ўжо высяваюць насенне памідораў на расаду і трымаюць яе на падваконні. Як і на Герасіма Гракоўніка, які адзначаюць 17 сакавіка, на Аўдоццю Вясноўку гукалі вясну, чакалі прылёту птушак.